HISTÒRIA

La utopia de la tercera Catalunya

El desembarcament a Empúries dels 'bons catalans' que no volien ni Franco ni la FAI

Eren catòlics i catalanistes. El 1936 van proposar desembarcar a Empúries amb *bons catalans* armats i recuperar Catalunya. Ho explica Arnau González i Vilalta a *La tercera Catalunya (1936-1940)*.

SÍLVIA MARIMON

BARCELONA. Eren joves, nacionalistes, romàntics i catòlics. Fills de la burgesia barcelonina, també eren pacifistes i obstinats: es van enfrontar al president de la Lliga Regionalista, Francesc Cambó, que havia optat per donar suport incondicional a Franco. Van fugir de la Catalunya republicana. Sense amics poderosos a l'exili, van patir penúries econòmiques. Però se'n van sortir. L'historiador Arnau González i Vilalta va descobrir l'interessant epistolari entre Ramon Sugranyes (Capellades, 1911-2011) i Carles Mascarenyes (Barcelona, 1891-1962) quasi per atzar. Les seves cartes són part dels prop de 300 documents que nodreixen *La tercera Catalunya (1936-1940)* (Edicions de 1984). És un llibre rigorosament documentat, però com apunta al pròleg l'historiador Hilari Raguer, sembla l'argument d'una novel·la de ficció: Sugranyes i Mascarenyes van projectar aplegar els joves catalans exiliats, que rebutjaven tant la Catalunya de la República com l'Espanya dels revoltats, i desembarcar a Empúries com ho havien fet els grecs foceus el 580 aC. Brandarien la bandera del cristianisme i de Catalunya. Estaven convençuts que tots els "bons catalans" se'ls unirien.

Enfrontats a Cambó

Els dos amics es van exiliar l'estiu del 1936. "Van prendre una decisió que afectaria la resta de la seva vida", explica González i Vilalta. El 31 d'octubre del 1936 Sugranyes escrivia a Cambó: "És clar que caldria organitzar molt bé aqueixa operació: dirigida i enquadrada per oficials de l'exèrcit. Però l'essencial de la idea fóra de fer-ho a base de catalans, i vostè hauria de procurar tenir-ne el control. A més caldria portar armes sobreres per armar els pobles, que crec que seguirien. Creu possible la realització d'un projecte semblant? M'agradaria que em digués la seva impressió".

Cambó no s'hi va animar. Responia que en qüestió d'armes només podien manar els franquistes: "Cal que tinguin tota la iniciativa i responsabilitat", escrivia. Sugranyes va insistir amb més cartes i no amagava la seva frustració: "Catalunya no crearà més història pròpia. Seguirà on la portin els altres!"

El jove catalanista tenia molt clar que mai s'uniria a les forces franquistes. No podia concebre una ocupació de Catalunya feta per catalans amb una concepció espanyolista: "Batejar els batallons amb noms com el Terç de Requetès de la Mare de Déu de Montserrat és sacríleg i ridícul. Pitjor: és mostrar des d'ara quin serà el darrer capítol de la tragèdia del nostre poble: la imposició d'una religiositat forçada i artificial". De fet, ja havia perdut la seva nòvia perquè no havia volgut fer costat a Franco.

"Ni Mascarenyes ni Sugranyes van fer un pas senzill. Es van exiliar i van decidir no fer costat ni als rebels ni als republicans i van plantar cara a dos tòtems, que eren Estelrich i Cambó", explica González i Vilalta.

Sugranyes i Mascarenyes es van escriure durant tres anys. A les seves cartes parlen de la Guerra Civil, de l'angoixa per les dificultats econòmiques a l'exili i del seu posicionament polític.

Doblement vençuts

Els dos joves amics serveixen a Gonzàlez i Vilalta per parlar de la tercera Catalunya. Dels que no cabien ni a l'Espanya de Franco ni a la republicana. "Els dos amics són doblement vençuts. El seu exili és per sempre, perquè per als republicans són uns empestats i per als feixistes uns traïdors", resumeix l'historiador. "El llibre és una reivindicació. La història és complexa. No hi ha tan sols dos bàndols, sinó una tercera, quarta, cinquena i sisena posició", diu Gonzàlez i Vilalta.

03

02

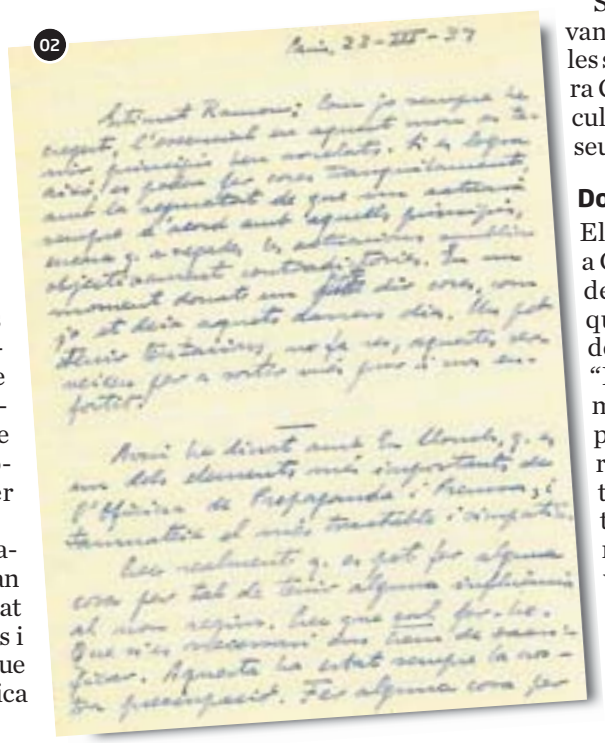

L'atzarosa i complexa recerca de les cartes de Sugranyes

González i Vilalta va trobar les primeres cartes de Sugranyes investigant a l'Arxiu Joan Estelrich. Intrigat, va voler esbrinar qui era aquell Sugranyes que s'atrevia a qüestionar Estelrich i Cambó. Els resultats van ser més aviat escadussers. La següent troballa arribaria molts mesos després i també per casualitat. Fent una recerca per escriure una ponència sobre les relacions entre Catalunya i Euskadi, l'historiador va trobar més cartes a l'Arxiu Històric del Nacionalisme Basc de la Fundació Sabino Arana. Allà també va localitzar cartes de Mascarenyes. Però no n'hi havia prou per escriure el llibre. Finalment, va localitzar més documents a l'Arxiu Nacional de Catalunya. No estaven ni catalogats ni ordenats. A partir d'aquí va reconstruir la història d'aquests dos amics.